



EURÓPSKA KOMISIA

V Bruseli, 11.7.2011
KOM(2011) 430 v konečnom znení

SPRÁVA KOMISIE

**o posúdení fungovania rozhodnutia Rady 2005/387/JHA o výmene informácií, hodnotení
rizika a kontrole nových psychoaktívnych látok**

{SEK(2011) 912 v konečnom znení}

SPRÁVA KOMISIE

o posúdení fungovania rozhodnutia Rady 2005/387/JHA o výmene informácií, hodnotení rizika a kontrole nových psychoaktívnych látok

1. Úvod

Nové psychoaktívne látky¹ sa nepredvídaným tempom stávajú všeobecne dostupné. Podľa správy Europolu a Európskeho monitorovacieho centra pre drogy a drogovú závislosť (ďalej len „EMCDDA“) z roku 2010² predstavujú rýchlosť, s akou sa objavujú, a spôsob, akým sa distribuujú, problém z hľadiska stanovených postupov monitorovania nových psychoaktívnych látok, reagovania na ne a kontroly ich používania.

V rozhodnutí Rady 2005/387/JHA o výmene informácií, hodnotení rizika a kontrole nových psychoaktívnych látok prijatom 10. mája 2005³ (ďalej len „rozhodnutie Rady“) sa stanovuje celoeurópsky systém, ako postupovať v súvislosti s týmito novými omamnými a psychotropnými látkami, ktoré vstupujú na európsky trh. Patrí doň výmena informácií o takýchto látkach (systém včasného varovania) medzi členskými štátmi, posúdenie rizika a, ak je to nutné, tak aj vystavenie kontrolným opatreniam a trestným sankciám⁴ v celej EÚ.

Toto posúdenie nadväzuje na odporúčanie Akčného plánu EÚ na boj proti drogám na obdobie rokov 2009 – 2012⁵, v ktorom sa vyžaduje, aby Komisia „posúdila fungovanie rozhodnutia Rady „a v prípade potreby ho zmenila a doplnila“. Komisia uskutočnila uvedené posúdenie s pomocou EMCDDA, vedeckého výboru a Europolu. Členské štáty poskytli svoje príspevky prostredníctvom prieskumu (ďalej len „prieskum“)⁶.

V posúdení sa zdôrazňuje skutočnosť, že trh nových psychoaktívnych látok sa za posledné tri roky dramaticky zmenil: došlo k výraznému nárastu množstva objavených látok, ich druhov a k diverzifikácii ich distribučných kanálov. Konštatuje sa v ňom, že rozhodnutie Rady nie je

¹ Podľa definície v rozhodnutí Rady (článok 3) „nová psychoaktívna látka“ znamená novú omamnú látku alebo novú psychotropnú látku v čistej forme alebo v prípravku, „nová omamná látka“ znamená látku v čistej forme alebo v prípravku, ktorá nie je uvedená v žiadnej z príloh Jednotného dohovoru Organizácie Spojených národov z roku 1961 o omamných látkach a ktorá môže predstavovať ohrozenie verejného zdravia porovnateľné s látkami uvedenými v prílohe I, II alebo IV, „nová psychotropná látka“ znamená látku v čistej forme alebo v prípravku, ktorá nie je uvedená v žiadnej z príloh Dohovoru Organizácie Spojených národov z roku 1971 o psychotropných látkach a ktorá môže predstavovať ohrozenie verejného zdravia porovnateľné s látkami uvedenými v prílohe I, II, III alebo IV.

² EMCDDA – Europol 2010 Výročná správa o implementácii rozhodnutia Rady 2005/387/JHA, s. 15.

³ Ú. v. EÚ L 127, 20.5.2005, s. 32-37.

⁴ Členské štáty by mali podniknúť nutné opatrenia na základe svojich povinností vyplývajúcich z Dohovoru OSN o psychotropných látkach z roku 1971 a z Jednotného dohovoru OSN o omamných látkach z roku 1961 (článok 9 rozhodnutia Rady). Tieto povinnosti sú uvedené v článku 3 Dohovoru OSN proti nezákonnému obchodovaniu s omamnými drogami a psychotropnými látkami z roku 1988: „Každá zmluvná strana prijme také opatrenia, ktoré môžu byť nevyhnutné na to, aby ako trestné činy podľa jej trestného práva boli ustanovené, ak sa spáchajú úmyselne“, výroba, zhotovovanie, distribúcia, predaj, dodávanie, preprava, dovoz alebo vývoz, vlastníctvo alebo kúpa akýchkoľvek omamných drog alebo psychotropných látok.

⁵ Ú. v. EÚ C 326, 20.12.2008, s. 7 – 25. Opatrenie 69.

⁶ Pozri prílohu (oddiel 7) pre súhrnnú správu týkajúcu sa zistení uvedeného prieskumu.

vhodným nástrojom na riešenie týchto nových problémov. Komisia preto v súvislosti s možnými legislatívnymi návrhmi v roku 2012 vyzýva Európsky parlament a Radu, aby prispeli do diskusie o spôsoboch, ako v tejto súvislosti posilniť právne predpisy EÚ.

2. NOVÉ PSYCHOAKTÍVNE LÁTKY V EÚ: VÝVOJ A VÝZVY

Za posledných päť rokov členské štáty oznámili prostredníctvom mechanizmu výmeny informácií,⁷ ktorý bol zriadený rozhodnutím Rady, 115 psychoaktívnych látok⁸. Zatiaľ čo v období rokov 2005 – 2008 sa množstvo nových oznámených látok stabilne pohybovalo ročne medzi 10-15, od roku 2009 sa ich počet výrazne zvýšil.

V prípade mnohých psychoaktívnych látok ide v skutočnosti o variácie v rámci osobitnej skupiny chemikálií, ktoré sú podobné látkam kontrolovaným na vnútroštátnej úrovni. V niektorých prípadoch ide o výrobky obsahujúce bylinné a syntetické zlúčeniny, ktoré sa v rôznych členských štátoch vyskytujú v rozličných zmesiach. Ako príklad možno uviesť „Spice“ – zmes bylín a syntetických kanabinooidov, ktoré napodobňujú účinky konope⁹. Vzhľadom na diverzitu týchto látok a rýchlosť, akou sa vyvíjajú s cieľom nahradiť tie, ktoré sú kontrolované, je ťažké ich identifikovať a regulovať.

Mnoho týchto látok sa vyrába v komerčných laboratóriách, pravdepodobne v Ázii¹⁰, a sú často lacnejšie ako nepovolené drogy. Napriek ich štatútu povolených látok („legálne opojné látky“)¹¹, čo by mohlo používateľov viesť k presvedčeniu, že ide o bezpečné látky, môžu predstavovať ohrozenie verejného zdravia, ktoré je porovnateľné s nelegálnymi látkami uvedenými v tzv. zoznamoch k Dohovorom OSN o narkotických a psychotropných látkach. Ich zloženie, ako aj účinky sú často nejasné. Vyplýva z toho, že môžu byť toxické, návykové a môžu mať dlhodobé škodlivé účinky. Hlavný zdroj informácií o ich potenciálnych účinkoch a rizikách pre používateľov predstavujú webové stránky a odkazy na internete od komúnít používateľov týchto látok. Na trh sa uvádzajú a predávajú sa prostredníctvom špecializovaných obchodov, predajcov nelegálnych látok a internetu.

Mnohé roky existovali špecializované obchody, v ktorých sa predávali nové psychoaktívne látky, len v niekoľkých členských štátoch. Za posledné dva roky sa však takéto obchody rýchlym tempom otvárajú v ďalších krajinách vrátane Poľska, Írska a Rumunska. V EÚ neexistuje spoločný prístup, ako regulovať špecializované obchody. Napriek tomu môžu

⁷ Systém včasného varovania EMCDDA/ Europolu, do ktorého sú zapojené všetky členské štáty.

⁸ Pozri prílohu (oddiel 4 a 7) pre rozdelenie oznámených látok, typov a trendov.

⁹ Spice sa v Európe prvýkrát objavil v roku 2006 a obľúbeným sa stal v roku 2008. Žiadna zo zložiek zmesi Spice sa nevyvinula ako samostatná droga, www.emcdda.europa.eu/publications/thematic-papers/spice

¹⁰ Predovšetkým v Číne a v Indii.

¹¹ „Legálne opojné látky“ znamenajú zastrešujúci pojem pre medzinárodne neregulované psychoaktívne zložky alebo výrobky, ktoré ich obsahujú, predovšetkým na účely napodobenia účinkov známych (zavedených) drog, a to často s cieľom obísť existujúce kontroly drog. Pojem zahŕňa širokú škálu syntetických látok a látok získaných z rastlín a výrobkov vrátane „výskumných chemikálií“, „tabletiiek určených na party“, „bylinných opojných látok“ atď., ktoré sa väčšinou predávajú cez internet alebo v „smart/head shopoch“, ktoré sú propagované pomocou agresívnych a sofistikovaných marketingových stratégií a v niektorých prípadoch sú zámerne nesprávne označené, pričom údajné zloženie sa líši od skutočného. Trh s „legálnymi opojnými látkami“ je charakteristický rýchlosťou, akou dodávatelia obchádzajú kontroly drog tým, že ponúkajú nové alternatívy obmedzeným výrobkom.

vnútroštátne rozhodnutia týkajúce sa uvedených obchodov ovplyvniť politiky iných členských štátov¹².

Rýchly prieskum, ktorý v roku 2010¹³ realizovalo centrum EMCDDA, identifikoval 136 internetových obchodov predávajúcich nové psychoaktívne látky. Väčšina týchto obchodov má sídlo v Holandsku, Veľkej Británii a Nemecku, minimálne päť sa však nachádza v Poľsku, Francúzsku a Maďarsku.

Problematica nových psychoaktívnych látok ovplyvňuje členské štáty rôznym spôsobom. Na kontrolu nových psychoaktívnych látok, regulovanie ich výroby, predaja a vlastníctva, sa uplatňujú rôzne právne predpisy, a to najmä pokiaľ ide o právne predpisy v oblasti kontroly drog a liekov. V tejto súvislosti sa môžu uplatňovať aj právne predpisy založené na niekoľkých smerniciach a nariadeniach¹⁴, ktoré riešia otázku bezpečnosti potravín¹⁵, ochranu spotrebiteľa, nebezpečných látok a výrobkov na úrovni EÚ¹⁶. Niektoré nové psychoaktívne látky sa však s cieľom obísť protidrogové právne predpisy predávajú napr. s označením „neurčené na ľudskú spotrebu“¹⁷.

3. CIELE A ROZSAH PÔSOBNOSTI ROZHODNUTIA RADY

Rozhodnutie Rady z 10. mája 2005 bolo prijaté na základe bývalého článku 29, článku 31 ods. 1 písm. e) a článku 34 ods. 2 písm. c)¹⁸ Zmluvy o Európskej únii (tretí pilier). Princípom bolo umožniť členským štátom účinne riešiť výskyt psychoaktívnych látok tým, že sa vystavia kontrolným opatreniam uplatňujúcim sa v celej EÚ.

V postupe vystavovania novej psychoaktívnej látky kontrolným opatreniam, ktorý sa zaviedol v rozhodnutí Rady, sa uvádza šesť krokov: 1) členský štát predloží informácie o novej látke, ktorá sa objavila na jeho trhu; 2) Europol a EMCDDA v spolupráci s Európskou agentúrou pre lieky pripravujú spoločnú správu, ktorú predložia Rade; 3) Rada požiada EMCDDA o posúdenie rizika; 4) EMCDDA predloží posúdenie rizika Rade a Komisii; 5) Komisia predloží Rade iniciatívu súvisiacu s kontrolnými opatreniami; 6) Rada rozhodne o vystavení

¹² Napríklad v dôsledku nedávnych zásahov poľských orgánov vo viac ako 1300 „head shopoch“ obchodníci otvorili podobné obchody v susednej Českej republike.

¹³ Výročná správa z roku 2010 o stave drogovej problematiky v Európe, EMCDDA, s. 92-93.

¹⁴ Pozri prílohu (oddiel 5) pre prehľad týchto nástrojov EÚ.

¹⁵ Niektoré nové psychoaktívne látky sa môžu považovať za potraviny, keďže ktorákoľvek látka, ktorá je určená na orálnu konzumáciu, sa považuje za potravinu a podlieha právnym predpisom o bezpečnosti potravín [článok 2 nariadenia (ES) č. 178/2002 Európskeho parlamentu a Rady z 28. januára 2002, ktorým sa ustanovujú všeobecné zásady a požiadavky potravinového práva, zriaďuje Európsky úrad pre bezpečnosť potravín a stanovujú postupy v záležitostiach bezpečnosti potravín].

¹⁶ Vlastnenie pre osobnú spotrebu nie je podľa právnych predpisov o liekoch trestným činom, podľa právnych predpisov o kontrole drog ním však často je. Právne predpisy o bezpečnosti potravín a ochrane spotrebiteľov od výrobcov vyžadujú, aby dokázali bezpečnosť svojich výrobkov.

¹⁷ Mefedrón vystavený kontrolným opatreniam v celej EÚ 2. decembra 2010 (Ú. v. EÚ L 322, 20.12.2010, s. 44) bol označený ako „hnojivo“, iné výrobky boli označené napr. ako „soľ do kúpeľa“ alebo „izbová vôňa“.

¹⁸ Tieto články sa zaoberajú policajnou a justičnou spoluprácou v trestnoprávných veciach a prijímaním opatrení stanovujúcich minimálne pravidlá týkajúce sa znakov skutkových podstat trestných činov a trestov v oblasti nezákonného obchodu s drogami. V Lisabonskej zmluve sa spochybňuje právna logika rozhodnutia Rady vzhľadom na to, že zrušilo bývalý článok 34 ods. 2 písm. c) Zmluvy o EÚ, na základe ktorého sa mohlo prijať rozhodnutie vystaviť látku kontrolným opatreniam. Rozhodnutie vystaviť mefedrón kontrolným opatreniam sa mohlo prijať iba na základe zásady zachovania *acquis* spadajúceho pod tretí pilier.

látok kontrolným opatreniam a o povinnosti zaviesť opatrenia trestného práva. Tento postup sa od roku 2005 použil iba dvakrát. V roku 2007 sa Rada rozhodla vystaviť kontrolným opatreniam BZP¹⁹ a v roku 2010 mefedrón²⁰.

Rozsah pôsobnosti rozhodnutia Rady má predstavovať analógiu k systému kontroly drog stanovenému v Dohovore OSN o drogách, ktorý sa má týmto spôsobom ukotviť na úrovni EÚ²¹. Vztahuje sa na látky, ktoré nie sú na zoznamoch v rámci týchto Dohovorov, ktoré však môžu predstavovať porovnateľné ohrozenie verejného zdravia. Nevztahuje sa na drogové prekurzory²², ani na látky, ktoré sa používajú pri výrobe liekov²³. Cieľom rozhodnutia Rady nie je nahradiť právne predpisy členských štátov o nových psychotropných látkach, ale riešiť otázku látok, ktoré predstavujú, alebo by mohli predstavovať problém v rámci celej EÚ.

4. FUNGOVANIE ROZHODNUTIA RADY

V roku 2010 bol nahlásený rekordný počet nových látok (41), čo predstavuje viac ako tretinu všetkých látok oznámených od roku 2005. Tento nárast počtu oznámení poukazuje nielen na rýchly nárast množstva látok dostupných v EÚ, ale takisto na zlepšenie oznamovacích kapacít v niektorých členských štátoch. Päť krajín zaznamenalo 75 % všetkých prvých oznámení, pričom Spojené kráľovstvo oznámilo tretinu nových látok, čo svedčí o jeho vysokej úrovni oznamovania a identifikácie²⁴.

Keďže nie všetky členské štáty prijali proaktívny prístup (prostredníctvom kontrolovaných testovacích nákupov na internete a v špecializovaných obchodoch) je možné, že počet nových látok na trhu je vyšší, ako množstvo, ktoré bolo oznámené.

Doteraz viedli oznámenia z členských štátov k vydaniu troch spoločných správ: o *mCPP*²⁵ (2006), BZP (2007) a mefedróne (2010). Po spoločných správach o BZP a mefedróne nasledovalo posúdenie rizika²⁶.

Posúdenie rizika BZP a mefedrónu poskytlo argumenty na vystavenie látok kontrolným opatreniam. V oboch prípadoch sa konštatovalo, že látky predstavujú riziko pre zdravie a spoločnosť, ale uznalo sa, že pokiaľ ide o akútne a dlhotrvajúce poškodenie zdravia, prípady úmrtia, o formy konzumácie a o všeobecné rozšírenie, sú k dispozícii len obmedzené vedecké dôkazy.

¹⁹ 1-benzylpiperazín.

²⁰ 4-metylmekathinón.

²¹ Článok 3 písm. b) a c).

²² Chemikálie, ktoré sa používajú na výrobu drog.

²³ Článok 7 ods. 3.

²⁴ Pozri prílohu (oddiel 4).

²⁵ 1-(3-chlórfenyl)piperazín.

²⁶ *mCPP* sa neposudzovalo, pretože látka sa používa pri výrobe liekov. Nebolo možné ju sledovať ani v rámci systému farmakovigilancie. V rozhodnutí Rady sa nepredpokladá monitorovanie látok, ktoré neboli predložené na posúdenie rizika, ale oznamy z tretích zdrojov naznačujú, že *mCPP* bolo naďalej prítomné na trhu ako také alebo v tabletkách extázy. Systém farmakovigilancie je procesom monitorovania bezpečnosti liekov a prijímania opatrení na zníženie ich rizík a zvýšenie ich výhod. Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 726/2004, ktorým sa stanovujú postupy Spoločenstva pri povoľovaní liekov na humánne použitie a na veterinárne použitie a pri vykonávaní dozoru nad týmito liekmi a ktorým sa zriaďuje Európska agentúra pre lieky (Ú. v. EÚ L 136, 30.4.2004, s. 1-32).

V rozhodnutí Rady sa uvádza, že na základe zistení, ktoré prinieslo posúdenia rizika, môže Rada rozhodnúť o vystavení látok kontrolným opatreniam a o povinnosti zaviesť trestnoprávne opatrenia. Mechanizmus Dohovorov OSN o nepovolených drogách neposkytuje dostatok alternatív (t. j. opatrení iných ako trestnoprávných). V oboch prípadoch (BZP a mefedrónu), keď bola látka posúdená, Komisia navrhla – a Rada odsúhlasila²⁷ – aby bola vystavená kontrolným opatreniam, pričom vyžadovala od členských štátov, aby zaviedli trestné sankcie²⁸. V prípade BZP sa v rozhodnutí Rady²⁹ uznalo, že v posúdení rizika chýba presvedčivý dôkaz o celkových rizikách uvedenej látky, ale uviedlo sa v ňom, že „na základe zásady prevencie“ je nevyhnutné prijať opatrenia vzhľadom na zdravotné riziká.

5. VÝSLEDKY PRIESKUMU

Prieskum uskutočnený v členských štátoch³⁰ ukazuje, že mechanizmus výmeny informácií je užitočným nástrojom na varovanie pred novými látkami objavenými v susedných krajinách. Niekoľko krajín však poukazuje na to, že by sa mali predložiť dodatočné informácie, a to najmä toxikologické a forenzné. Väčšina členských štátov uvádza, že látky, ktoré po vydaní spoločnej správy nie sú vystavené posúdeniu rizika, by aj tak mali byť aktívne monitorované.

Vedecká rada uznáva, že posúdenie rizika je vzhľadom na malé množstvo informácií o týchto nových látkach v podstate založené na čiastočných poznatkoch, poukazuje však zároveň na to, že by mali byť k dispozícii dodatočné zdroje na podporu postupu posudzovania rizika napr. na vypracovanie toxikologických testov. Viaceré členské štáty podporujú tento názor.

Mnoho členských štátov má obavy, že na základe rozhodnutia Rady sa môže riešiť v danom čase len jedna psychoaktívna látka. Tvrdia, že tento prístup zabraňuje komplexnému riešeniu, pretože hneď ako sa látka vystaví kontrolným opatreniam, môže sa vyvinúť a ľahko uviesť na trh látka nová. Okrem toho sa tým sťažuje prijatie opatrení proti drogám, ktoré obsahujú niekoľko látok v rôznych kombináciách, pričom každá by sa mala študovať jednotlivo. Z tohto dôvodu sa neprijalo žiadne opatrenie na úrovni EÚ v súvislosti so „Spice“.

Niekoľko členských štátov sa pokúšalo riešiť otázku niekoľkých látok naraz tým, že prijalo generický prístup,³¹ nie všetky členské štáty však používajú túto metódu. Kým súčasne prebiehajúce kontrolné opatrenia v prípade skupiny chemicky podobných látok predstavujú jeden spôsob, ako vyriešiť problém, ktorý si zasluhuje podrobnú diskusiu, posudzovať zároveň rôzne látky je v praxi náročné a vedecky menej preukázateľné, keďže účinky a potenciálna škoda sa výrazne líšia medzi látkami nachádzajúcimi sa v ktorejkoľvek generickej skupine. Vedecká rada EMCDDA naznačila, že by do posudzovania rizika mohla byť zaradená širšia diskusia o chemicky podobných zložkách, aby sa poskytol lepší pohľad na súvisiace látky, ktoré by sa mohli uviesť na trh.

Prieskum ukázal, že mnoho členských štátov považuje súčasný nedostatok alternatív trestnoprávnej kontroly za nevhodný a poukazuje na to, že by sa malo zväziť viacero možností, a to predovšetkým opatrenia dočasnej kontroly a manažment rizík.

²⁷ Členské štáty musia podniknúť opatrenia na vnútroštátnej úrovni, aby na tieto účely v rámci jedného roka implementovali rozhodnutia Rady (článok 9 ods. 1).

²⁸ KOM (2007) 430 v konečnom znení, 17.7.2007; KOM (2010) 583 v konečnom znení; 2010/0293 (NLE), 20.10.2010.

²⁹ Ú. v. EÚ L 63, 7. 3. 2008, s. 45 (odôvodnenie 8).

³⁰ Pozri prílohu (oddiel 7) pre súhrnnú správu týkajúcu sa zistení uvedeného prieskumu.

³¹ Súčasne vykonávané posúdenie a/alebo kontrola skupiny chemicky príbuzných zložiek.

V súvislosti s načasovaním rozhodovacieho procesu všetky členské štáty zdôrazňujú, že v záujme riešenia problematiky nových psychoaktívnych látok je potrebné konať rýchlo. Podľa prieskumu sa väčšina členských štátov domnieva, že rozhodovací proces je príliš pomalý. Látka BZP bola vystavená kontrole 15 mesiacov a mefedrón 12 mesiacov po vydaní spoločnej správy.

Sedemnáť členských štátov by súhlasilo so zrýchleným/naliehavým postupom, najmä pokiaľ látka vzbudzuje značné obavy a jej ďalšie vedecké preskúmanie si vyžaduje viac času. Určité členské štáty už tento mimoriadny prístup používajú. Ide o zrýchlený postup na obmedzenie predaja nových látok na časovo ohraničené obdobie. Jeden členský štát navrhol zriadenie Stáleho výboru, aby inštitúcie a agentúry EÚ mohli rozhodnúť o dočasných opatreniach. Ďalší členský štát odporučil v súvislosti s mimoriadnymi opatreniami opatrnosť, pričom poukázal na riziko, že zákaz sa nemusí stiahnuť ani v prípade, že posúdenie rizika neposkytne dôkaz o škodlivosti látky.

6. POTREBA KOMPLEXNÉHO PRÍSTUPU

Hoci sa môže zdať, že verejné ohrozenie novými psychoaktívnymi látkami je menšie ako ohrozenie tradičnými nepovolenými drogami,³² povinnosť chrániť verejné zdravie nedovoľuje prepadnúť ľahostajnosti. Preto by sa na častý výskyt a stúpajúcu obľúbenosť týchto látok na úrovni EÚ malo reagovať vypracovaním záväzného a komplexného riešenia. Hlavným problémom je, že tieto látky sa vyrábajú a obchoduje sa s nimi v nejasne definovanej oblasti právnych predpisov niekde medzi kontrolou drog, bezpečnosťou potravín, ochranou spotrebiteľa, liekov a právnych predpisov v oblasti chemikálií. Orgány v mnohých členských štátoch si často nie sú isté, ktoré práve predpisy by riešili otázku týchto látok najúčinnšie.

Rozhodnutie Rady možno vnímať ako nástroj na ochranu verejného zdravia, aj ako nástroj trestného súdnictva zameraný na riešenie problematiky nových psychoaktívnych látok prostredníctvom posilneného presadzovania práva a justičnej spolupráce medzi členskými štátmi. Napriek tomu sa za posledných päť rokov vo veľkej miere uplatňovalo predovšetkým ako nástroj verejného zdravia, ktorý orgánom umožňuje výmenu informácií o nových látkach, ako aj pochopenie a predpokladanie trendov na tomto rýchlo sa meniacom trhu. Ako nástroj trestnej justície sa rozhodnutie Rady použilo len dvakrát: na vystavenie dvoch látok kontrolným opatreniam a následne trestným sankciám.

Mnoho látok oznámených členskými štátmi nepredstavovalo obavu pre celú EÚ, a preto sa ich problematika riešila na vnútroštátnej úrovni. Určité výrobky, ako napr. „Spice“, vzbudili obavy medzi niekoľkými členskými štátmi EÚ, ale neriešili sa na úrovni EÚ, keďže rozhodnutie Rady má obmedzený rozsah pôsobnosti pre činnosť v prípade takýchto zmesí látok. Otázka niekoľkých ďalších látok, ktoré vzbudili obavy v súvislosti s verejným zdravím, sa pravdepodobne mohla vyriešiť na úrovni EÚ, ak by rozhodnutie Rady okrem trestných kontrolných opatrení ponúkalo „ľahšie“ možnosti manažovania rizík.

³² V správach o posúdení rizika BZP a mefedrónu sa uvádzajú dve úmrtia, v súvislosti s ktorými sa tieto látky ukázali ako jediná príčina smrti. Medzičasom sa však potvrdilo viacero prípadov. Podľa odhadov EMCDDA umiera ročne v EÚ na predávkovanie opiátmi alebo kokainom 7500 až 8000 ľudí. 10458/07 CORDROGUE 35, 5.6.2007, 12658/10 CORDROGUE 67, 29.7.2010, Výročná správa o stave drogovej problematiky v Európe, EMCDDA 2010, s. 16.

Keďže v rozsahu súčasného rozhodnutia Rady sa odzrkadľuje Dohovor OSN o drogách, uvedené rozhodnutie obmedzuje možnosti riešenia problematiky týchto látok, a tým znižuje počet látok, s ktorými sa možno účinne vysporiadať na úrovni EÚ. Napriek tomu, že medzi členskými štátmi zrejme existuje konsenzus, že trestné právo by sa malo podieľať na riešení problematiky nových psychoaktívnych látok na úrovni EÚ, väčšina sa domnieva, že nejde o udržateľnú alternatívu, ako sa vysporiadať s rozšírením nových psychoaktívnych látok a za žiadnych okolností by nemalo ísť o alternatívu jedinú. Členské štáty sa zhodnú na tom, že konečným cieľom kontroly je ochrana občanov pred neznámymi rizikami súvisiacimi s týmito látkami.

Fázy výmeny informácií a posudzovania rizika umožnili členským štátom vymieňať si informácie a poskytnúť im relevantnú a včasnú spätnú väzbu na trendy a vývoj na tomto rýchlo sa vyvíjajúcom trhu. Posudzovanie rizika poskytuje nevyhnutný priestor pre zdieľanie výskumu v rámci celej EÚ, ale je nutné zvýšiť úsilie, aby sa rozhodnutia zakladali na dôkazoch. Podľa prieskumu a s cieľom riešiť inherentné obmedzenia týkajúce sa posudzovania nových látok, o ktorých existuje málo informácií, by sa mali sprístupniť zdroje na podporu toxikológie, forenzej analýzy a farmaceutických štúdií.

Prieskum v súvislosti s rozhodovacím procesom jasne ukazuje, že rýchle riešenie EÚ je nevyhnutné. Podľa niektorých členských štátov by sa mohlo prijať rýchlejšie opatrenie prostredníctvom nástrojov, ktoré dobre fungujú v oblasti bezpečnosti potravín a výrobkov a nebezpečných chemikálií. V niektorých prípadoch by mohlo ísť o medzistupne, kým nedôjde k rozhodnutiu o trestnoprávných opatreniach. Tieto systémy majú mechanizmus výmeny oznámení a informácií, ako aj mimoriadne postupy v prípade bezprostredného ohrozenia zdravia (vrátane dočasných zákazov). Majú takisto systémy klasifikácie, ktoré orgánom umožňujú konať primerane riziku, ktoré posudzovaný výrobok predstavuje. Takéto mechanizmy by členským štátom mohli zabezpečiť väčšiu flexibilitu pri rozhodovaní o najvhodnejšom spôsobe, ako sa vysporiadať s osobitnými látkami a zároveň im umožniť konať rýchlejšie.

7. ZÁVERY A ĎALŠIE KROKY

Rozhodnutie Rady o nových psychoaktívnych látkach je nepochybne užitočným nástrojom na riešenie problematiky nových látok na úrovni EÚ, najmä vzhľadom na to, že umožňuje výmenu informácií medzi členskými štátmi (včasný systém varovania). Na základe tohto posúdenia sa však zdá, že uvedené rozhodnutie má tri slabé stránky, pokiaľ ide o vystavenie týchto látok kontrolným opatreniam, ktoré sa uplatňujú v celej Európe:

- nie je schopné vysporiadať sa s veľkým nárastom počtu nových psychoaktívnych látok na trhu, pretože rieši otázky látok jednu po druhej prostredníctvom zdĺhavého postupu,
- nereaguje dostatočne rýchlo, keďže látky vystavené kontrolným opatreniam sú rýchlo nahrádzané novými s podobnými účinkami, a to často len s malými úpravami ich chemického zloženia,
- neexistujú alternatívy kontrolných opatrení.

Preto s výhradou ďalšieho posúdenia vplyvu Komisia preskúma potrebu účinnejšieho právneho nástroja. Preskúma, ako skĺbiť potrebu rýchleho riešenia so zlepšeným

posudzovaním rizika látok. Posúdi opatrenia na rozšírenie podpory zberu toxikologických a forenzných informácií.

Komisia vníma potrebu komplexného riešenia na úrovni EÚ, ktoré by premostilo priepasť medzi právnymi predpismi v oblasti kontroly drog a v iných oblastiach vrátane bezpečnosti potravín či výrobkov. Okrem kontrolných opatrení v oblasti trestného súdnictva, by sa mali s ohľadom na rýchlejšie riešenie výskytu látok vzbudzujúcich obavy na úrovni EÚ posúdiť alternatívne možnosti manažmentu rizík.

Na zlepšenie pochopenia rýchlo sa vyvíjajúceho trhu nových psychoaktívnych látok Komisia preskúma spôsoby monitorovania látok, ktoré sa nepredkladajú na posúdenie rizika, ale ktoré spôsobujú obavy³³, rovnako ako tie, ktoré podliehajú kontrolným opatreniam.

Akékoľvek právne návrhy týkajúce sa nových psychoaktívnych látok by sa mali zakladať na podrobnej a komplexnej analýze a diskusii. Európsky parlament a Rada sa preto vyzývajú, aby sa zúčastnili diskusie o tom, ako by sa mohli zefektívniť právne predpisy EÚ v tejto oblasti. Na jeseň má Komisia v úmysle predložiť hlavné ciele a alternatívne možnosti revízie rozhodnutia Rady 2005/387/SVV Európskemu parlamentu a Rade.

Keďže samotné právne predpisy úplne nevyriešia komplexný problém, ktorý predstavujú nové psychoaktívne látky, Komisia vyzýva členské štáty, aby zvýšili svoje úsilie o zlepšenie účinnosti programov v oblasti informovanosti a protidrogovej prevencie³⁴, ktoré by mali zohľadniť narastajúcu obľúbenosť nových psychoaktívnych látok.

³³ Napr.: mCPP a SPICE.

³⁴ Rozvoj integrovaných a inovačných prístupov na identifikáciu, monitorovanie a reagovanie na trendy spotreby nových psychoaktívnych látok je prioritou programu Komisie „Protidrogová prevencia a informovanosť“. Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1150/2007/ES z 25. septembra 2007, ktorým sa na obdobie rokov 2007 – 2013 ustanovuje osobitný program Protidrogová prevencia a informovanosť ako súčasť všeobecného programu Základné práva a spravodlivosť (Ú. v. EÚ L 257, 3.10.2007, s. 23).